

ATÉNINO DIEŤA

Hannah Lynn

ATÉNINO
DIĚŤA

Hannah Lynn

Hannah Lynn
ATÉNINO DIEŤA

Vydala GRADA Slovakia s.r.o., pod značkou Cosmopolis
Moskovská 29, 811 08 Bratislava 1
www.grada.sk
Tel.: +421 2 556 451 89
ako svoju 272. publikáciu.

Athena's Child, vydané Paper Cat Publishing Ltd v roku 2020,
preložil do slovenčiny Slavomír Hrivnák.
Jazyková redakcia Bohuslava Blahová
Návrh obálky, grafická úprava a sadzba Zuzana Ondrovičová
Zodpovedný redaktor Tomáš Hájek

Vydanie 1., 2024
Počet strán 184
Tlač Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.

Published by special arrangement with Paper Cat Publishing Ltd in conjunction with their
duly appointed agent 2 Seas Literary Agency and Co-agent Livia Stoa Literary Agency.

Copyright ©2020 Hannah Lynn
Slovak edition © GRADA Slovakia s.r.o., 2024
Translation © Slavomír Hrivnák, 2024
Cover illustration © stock.adobe.com/warmjuly

Upozornenie pre čitateľov a používateľov tejto knihy

*Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto tlačenej či elektronickej knihy nesmie byť
reprodukováná a šírená v papierovej, elektronickej či inej podobe bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vydavateľa. Neoprávnené použitie tejto knihy bude trestne stíhané.
Automatizovaná analýza textu alebo údajov v zmysle článku 4 smernice 2019/790/EÚ
a používanie tejto knihy na školenie AI sú bez súhlasu držiteľa práv zakázané.*

ISBN 978-80-8090-857-7 (ePub)
ISBN 978-80-8090-856-0 (pdf)
ISBN 978-80-8090-855-3 (print)

Venované všetkým, ktorých pravda bola stratená.

Kiež bude jedného dňa nájdená.

Prológ

Niektorí ľudia veria, že obludy sa obludami už narodila. Že niektoré tvory, alebo skôr netvory, prídu na svet so srdcom plným zžieravej temnoty a obyčajná ľudská láska nemá nádej ju skrotiť. Niektorí veria, že takéto duše nemôžu byť vykúpené, pretože na vykúpenie nemajú nárok. Zo svojej podstaty sú to beštie, ktoré túžia iba vnieť chaos do života každého, kto im skríži cestu. Sú pomstychtivé, plné zášti a nezaslúžia si nič, než naše opovrhnutie.

Azda je to pravda. Možno sa netvory netvormi naozaj rodia, možno ich tvoria samotní ľudia. Alebo je to len náš spôsob, ako zahaliť temnotu, ktorú v sebe všetci nosíme. Krvopotne ju skrývame pred svetom, pretože si iba sťažka dokážeme predstaviť tie hrôzy, ktoré by sme naň vypustili, keby sme tej temnote dovolili rásť. Jedna pravda je nám všetkým totiž veľmi dobre známa: temnota rastie.

Keby nerástla, všetko by bolo ľahšie. Aj tento príbeh by bol v mnohých významoch slova ľahší, keby v tej žene temnota žila už od začiatku. Lenže tak to nebolo. Medúza sa ako netvor nenarodila, hoci nimi bola splodená.

I. ČASŤ

Kapitola 1

Vo dverách stáli tri postavy a v tichu sledovali ľahučké jazyky prachu víriace vo vzduchu. Obklopovalo ich ticho, ktoré však vôbec nebolo ľahké – ťažilo ho bremeno rozjímania nad nevyslovenou otázkou. Všetci traja na ňu poznali odpoveď, ale nikto nechcel byť tým prvým, kto ju vysloví.

Jarná zeleň sa už stratila v letnej horúčave. Cyprusy strúhali na prašnú zem dlhočizné tiene a vzduch bol presýtený sladkou vôňou prezretého ovocia. Zem bola posiatá zvráštenými bobuľami, ku ktorým sa hrnuli húfy hmyzu tešiace sa na veľkolepú hostinu. Slnko už bolo v druhej polovici svojej každodennej púte, ale ovzdušie bolo stále obťažkané vlhkosťou. Rodina stála vo dverách sledujúc koňa a jazdca, ako miznú za obzorom. Po chrbtoch im stekal pot.

„Mali by sme to zväžiť,“ prehovorila Aretafila, matka. Vždy to bola ona, ktorá prehovorila ako prvá. Ozvala sa hlasom dutým a zbaveným všetkých pocitov, ako keby celá záležitosť nebola ničím iným, len transakciou. Predajom na trhu. Vlastne aj bola. Tváriť sa, že išlo o niečo viac, by bolo hlúpe.

„Nemali by sme. *Nezvážiame...*“ Táles sa na svoju ženu pozrel prvý raz, odkedy návštevník odišiel.

„Nemôžeme to ďalej naťahovať. Mali sme šťastie. Je to dobrá partia.“

Thalesov hlas sprísnel: „A to tvrdíš na základe akých skúseností?“

„Svojich,“ odvetila Aretafila, „o týchto záležitostiach čosi viem.“

Manželia sa pozreli na dievča stojace medzi nimi.

„Choď dnu,“ prikázala Aretafila svojej prvorodenej, „nájdi sestry. Daj pozor, aby si nezašpinili šaty. S varením sa dnes večer trápiť nemusíš. Od nášho hosta sme toho dostali dost.“

Medúza odlepila zrak od obzoru. Jednoducho a elegantne sa mame uklonila, potom sa otočila a dala na odchod.

„Ale najprv si to daj dole,“ zastavil ju otec a pokynul na šperk okolo jej krku. Medúza dvihla ruku a dotkla sa náhrdelníka. Bez slova si šnúрку ovešanú trblietavými drahokamami pretiahla cez hlavu a vložila ju otcovi do rúk. Napokon zmizla vo vnútri.

Ten jazdec bol už tretím návštevníkom za posledný mesiac a bol zďaleka najbohatší. Priniesol im koše plné fig, víno, olivy, mäso a šperky. Zlatý náhrdelník zdobilo toľko granátov, koľko nevideli za celý život. Keby ho predali, dostali by viac peňazí, ako by im za celé tri roky zarobil vlastný statok. Táles sa naň zadíval a striaslo ho.

„Aretafila,“ vzal svoju manželku za ruku, „čo budeme robiť? Skutočne veríš vlastným slovám – že je to dobrá partia?“

„Verím,“ prikývla pomaly, „bol galantný, má dobré meno a je inteligentný. Nemnohým bolo dopriané toľké požehnanie.“

„Inteligencia značí prefikanosť, úskočnosť,“ oponoval Táles, „prežil viac ako dvojnásobok mojich zím. Čím už len môže takého starého chlapa zaujať trinásťročné dievča?“

Manželkino mlčanie mu poskytlo všetky odpovede, ktorých sa bál. To ticho pomaly zaplňali cikády svojím dutým šumom, až kým ho Aretafila konečne nepretala hlasným povzdychom.

„Táles, nemusí to byť trest. Mnohým sa pošťastí. Aj mne sa pošťastilo. Moji príbuzní mali šťastie. Nemôžeš tu naše dcéry držať kvôli osudu, ktorý postihol tvoju sestru.“

„Nechcem ich tu držať. Iba Medúzu,“ pošúchal si nos a zapúpel, „ach, čo je to za bremeno, mať dcéry? Keby som vedel, koľko utrpenia mi spôsobia, utopil by som ich hneď po narodení.“

Aretafila sa k nemu zostra obrátila: „Neopovážil by si sa!“

Táles sa nešťastne zasmial: „Samozrejme, že nie. Nedokázal som ju odovzdať rieke vtedy, rovnako ako ju teraz nedokážem vydať napospas vlkom. Som to ja ale hlupák. A ty vravíš, že sa ti vo vydaji pošťastilo? Lepší manžel by sa takýmito drobnosťami nezaťažoval. Netrápili by ho.“

Aretafila pohľadila manžela po ramene: „Nie je to žiadna drobnosť. Tvoja starosť iba odhaľuje, aké máš láskavé srdce. Ale nie sú to všetko vlci, Táles. Všetci nie.“

Táles sa otočil k ceste, z ktorej už vietor zmietol stopy kopýt v piesku. „Nemáš pravdu, láska moja. Len sa tak zalizujú, keď ju vidia. Nie sú to muži. Sú to hady slintajúce po najčerstvejších vajíčkach. A keď ich nájdú, rozbijú ich, vyžerú vnútrajšok a zostanú len prázdne škrupiny. Cítim to v kostiach. Pri každom nádychu. Vždy, keď mi na ňu padne zrak. Myrtis bola o celý rok

staršia ako Medúza a ledva spolovice taká krásna. Osud sestry sa nestane aj osudom mojej dcéry.“

„Tak čo potom, Táles? Čo máme robiť?“

Cesta bola dlhá. Štyri dni putovali v spraných horúčavách, ktoré nezmiernil žiaden dážď a ešte menej tieňa, pod ktorý by sa dalo skryť. Cestovali sami dvaja, a hoci peniazmi šetriť nemuseli, predsa boli ich prikrývkou iba stromy a hviezdne nebo. Prvý deň sa otec snažil začať rozhovor, no Medúza mlčala. Pukalo jej srdce pod tiažou odlúčenia od sestier.

„Ale čoskoro sa vrátiš, však?“ mladšia sestra Stheno sa krčovitou pridržižala jej nohy, „naučím sa urobiť mlynské koleso a ty ma ohodnotíš. Vrátiš sa, aby si to videla, však?“ Medúza len premáhala slzy, ktoré jej zastierali zrak.

„Stále som tu ja,“ utešovala najmladšiu prostredná sestra Euryale, aby Medúzu ušetrila zadúšania sa vlastnými slovami, „ja sa na tvoje mlynské koleso pozriem.“

„Ale ty ho nevieš tak dobre ako Medúza,“ namietala Stheno.

„To nie,“ prikývla Euryale, „ale stále som lepšia ako ty.“ Postrapatila sestre vlasy a ku stropu vzlietol ľahký smiech.

„Ďakujem,“ šepla Medúza. Sedemročný rozdiel medzi ňou a Euryale jej pripadal ako celá generácia. Jej detinskosť, pišťanie, keď zbadala myš, dupotanie a hádzanie sa o zem v návale hnevu, to všetko Medúzu presvedčilo, že by bola šťastnejšia, keby medzi nimi stála celá dedina. Spomínala na to, koľkokrát ich rozhovor uťala, lebo ju sestrina infantilnosť unavovala. Keď v ňom zotrvala, iba napínala svoju trpezlivosť premýšľajúc, ako

by sa dal čas stráviť lepšie. Teraz túžila po tom, aby sa tie chvíle vrátili. Počítala všetky minúty, kedy sestru odstrčila, aby išla poľovať rastliny, pomôcť v kuchyni alebo len bola sama, čo najďalej od neúnavnej, otravnej lavíny slov. *Kolko ich môže byť dohromady?* Všetky tie minúty... snáď zopár hodín? Nie. Okamžite jej bolo jasné, že jej odhad je žalostne nízky. Možno deň? Týždeň? Celý týždeň, ktorý mohla stráviť so sestrou.

„Nikdy nevieš,“ Euryale vzala Medúzu za ruku a druhú jej položila na chrbát dlane, „možno si bohyňa zapraje, aby sme sa ku tebe tiež časom pridali. Možno budeme jedného dňa všetky tri stáť spolu v jej chráme.“

„Možno.“

„Alebo si povie, že si príliš pekná, aby si tam zostala, a pošle ťa späť domov s kráľovským pokladom.“

„Nie som si istá, že by ma poslala späť a ešte *k tomu* obdarila pokladom.“

„Uvidíme,“ povedala Euryale a objala svoju sestru.

Kráčajúc popri otcovi sa Medúza snažila rozpomenúť na každú jednu z tých odhodených spomienok.

„Prepáč mi to, sestrička,“ šepala do vetra, „prepáč.“

Kapitola 2

Chrám pôsobil zvonka prázdno. Piliere hrubšie ako kme-
ne dubov a dvakrát také vysoké vrhali tieň na mramo-
rové schody. Vo vánku vírila jemná vôňa rozmarínu a zemolezu.

„Tu na teba počkám,“ povedal Táles, zhodil svoj batoh na zem a posadil sa vedľa.

„Nepôjdeš so mnou dnu?“

„Nemôžem, dieťa. Do Aténinho chrámu nesmie vkročiť žiadny muž. Ale počkám tu na teba a tvoj osud.“

Medúza vykročila po schodoch do chrámu.

Vnútro bolo priestranné a múry osvetľovali stovky sviec. Medúza sa k nim roztrasene vybrala.

„Dúfam, že sa nechveješ od strachu,“ ozval sa odkiaľsi z tiení ženský hlas.

Medúza zastala: „Možno, ale iba trošku.“

Sieňou sa ozval ženin smiech, zvučný a rezonujúci, ako rinčanie krištáľového skla. „Snáď to čoskoro zistíme.“

Bolo to, akoby zdrojom svetla bola ona sama, pretože tieň sa vytratil, len čo z nich vystúpila.

„Moja bohyňa,“ Medúza padla na kolená tak prudko, že jej kameň odrel kolená, „odpusť mi.“

Aténa pokrútila hlavou. Zamyslený pohľad jej lesklých sivých očí pripomínal naleštený mramor. Za nimi vírili tisíce myšlienok. Rovnako nadpozemsky sa leskli aj jej belostné ramená a dýka na bohu.

„Niet čo odpúšťať,“ ponúkla Medúze ruku, „prosím, vstaň.“

S hlavou stále sklonenou sa Medúza postavila a prehltna strach, ktorý hrozil, že ju pohltní. Navzdory strachu, z ktorého sa jej triasli kolená, zúfalo túžila uzrieť moc, ktorá pred ňou stála. Prítomnosť bohyne. Sen každého smrteľníka.

Akoby o jej túžbe vedela, Aténa vzala do dlane dievčininu bradu a podvihla ju nahor. Jej dotyk bol ako pohladenie sviežej morskej vody, žiadaný a svojvoľný. Po Medúzinej chrbtici zliezol mrazivý chlad. Vedela, že telo, ktoré sa jej práve dotýka, sa od toho jej líšilo ako popol od ohňa. Aténa ju pevne držala za bradu a skúmavo jej obracala hlavu najprv doľava, potom doprava a späť. Medúza zostávala pasívna a povoľná. Niečím podobným si od svojich ôsmich rokov prešla už nespočetne veľakrát a odvtedy bývali takéto situácie stále častejšie. Niektorí muži priniesli úplatky ponášajúce sa na dary, aby ju žiadali o ruku. Iní so sebou priniesli lži prezlečené za sľuby. Návrhy, že ich bratia si v budúcnosti vezmú za manželky Medúzine sestry, hoci ich „vzhľad je menej vábivý.“ Iní sa naparovali a odfrkovali tvrdiac, že to, čo vidia, nie je nič výnimočné, ba dokonca celkom obyčajné. Bola to však iba pretváarka. Všetci predsa mali oči, a to, čo videli, mohlo byť celkom určite vytesané božou rukou.

Medúza nechala bohyňu prezrieť si ju. Sústredené sivé oči z nej ani na okamih neskľzli. Jej stisk bol stále rovnako pevný.

Keď Aténa konečne spustila ruku a ustúpila, v tvári sa jej nezračilo ani uspokojenie, ani rozhorčenie. Iba prijatie.

„Povedz mi, dieťa,“ spočinula pravou rukou na hlavicu dýky, „čo si myslíš o tom, že tá otec priviedol sem, ku mne? K bohyni? Vari si myslíš, že riadim sirotinec? Že môj chrám je miestom, kde môžu deti pobehovať, vykrikovať, napchávať si bruchá a loziť po mojej podlahe?“ Jej hlas kloktal posmechom., „Alebo vo mne snáď vidí útočisko pre všetkých chudobných a lenivých, ktorí nie sú schopní ani pozdvihnúť kosu, aby nakrmili vlastnú rodinu? Či som tu jednoducho pre všetky ženy, ktoré sa boja mužského ohňa? Preto si predsa tu, nie je tak? Toto mám očakávať? Puritánky, sedliacky a háveď, ktorá bude znesväcovať môj chrám?“

Medúza prehovorila bez pohnutia: „Neprišla som sem nič znesväcovať, moja bohyňa.“

„Tak načo si potom prišla?“ rozosmiala sa. Jej nesmrteľná horúčava planula len piadť od Medúzinej tváre. Zdanlivý pokoj predošlého okamihu vystriedala horká nervozita, ktorou brnel vzduch ako keď sa blíži búrka. „Ponúkni sa radšej mužom Atén,“ pokračovala bohyňa, „zaplatia za teba vyššiu sumu ako ja. Tvoja tvár, tvoja mladosť. Sama by si si mohla určiť svoju cenu.“ Vzápätí si ovinula okolo prsta prameň jej vlasov. „Nepokúša tá to? Predstav si život, ktorý by si si mohla kúpiť. Život, ktorý by mohli mať tvoje sestry. Bola by si hlúpa, keby si to aspoň nezážila.“

Aténa prižmúrila oči. „Prečo sa neobhájiš, dieťa? Hovor. Daj mi svoje dôvody. Možno ten muž, ktorý ťa čaká pred chrámom, ani nie je tvoj otec. Azda si pankhart, ktorý ho straší v nočných morách,“ skrivila pery, „alebo žiadne nočné mory nemá, ba práve naopak. Možno sa ťa potrebuje zbaviť, pretože to pokušenie

dokonalých kučier a plných prs je priveľa aj naňho. Čo ak je cesta sem to, čo tak veľmi chcel? Možnosť mať ťa len pre seba. Peniaze ste predsa mali, mohli ste cestou sem prespávať v tých najlepších hostincoch. Namiesto toho ste si ako prikrývku vybrali mesiac. Prečo ťa otec chcel iba pre seba, dieťa? Žeby nápadníci mohli byť sklamaní úrovňou čistoty, ktorú by dostali?“

Medúze vystrelil tep, ale zaťala čeľusť. Odmietla sa nechať bohyňou vyprovokovať. Vedela však, že nemôže jazyk za zubami držať večne. Bohyňa nebola známa svojou trpezlivosťou a nepotrvá dlho, kým si mlčanie vysvetlí ako bezočivosť. Útokmi z nej však nevypáči ani slovo. Ostré ticho si naraz podmanil spev jediného vtáka, ktorému sa asi ťaživá chvíľa nepáčila.

„Tak hovor, dieťa,“ Aténa začala svojimi štíhlymi prstami opäť prečesávať Medúzine vlasy. Jej pohľad zmäkol, hlas zjemnel: „Prajem si počuť tvoje slová. Doniesli sa mi do uší chýry o tvojom hlase. Okrem toho si sem prišla z takej diaľky.“

Prvýkrát odkedy vstúpila do chrámu na sebe Medúza pocítila tiaž tej cesty a skutočné bremeno úlohy, ktorá pred ňou stála. Začali ju páliť rany a otlaky na chodidlách.

„Ak chceš, môžeme si sadnúť,“ Aténa si všimla jej váhavý pohľad, „musíš byť unavená.“

„Si bohyňou,“ prehovorila Medúza ignorujúc Aténin návrh, „vieš, že sme nespali v hostincoch, takže musíš vedieť aj to, že sme nevykonali ani žiadne krivé činy. A poznáš aj dôvod, prečo som tu.“

Aténa spojila ruky v prstoch. Jej pokožka sa leskla nadpozemskou žiarou. „Takže hľadáš útočisko, je tak? Tvoj otec si praje, aby som prevzala jeho bremeno. Mám ťa šatiť, živiť a dovoliť ti brať z môjho blahobytu. No? Prečo si ticho?“ oblúky jej obočia

sa dvihli až k ryhe, kde väčšinou sedela jej prilba, „v jednom máš však pravdu, dieťa. Sledujem ťa. Videla som, ako si tým podrezaným jazykom rozťala vpoly mužov dvakrát takých ako si sama. Videla som ťa predávať otcovo hrozno za dvojnásobnú sumu mužom, o ktorých si vedela, že si to môžu dovoliť, len aby si ten zisk rozdala tým, ktorí žiadne bohatstvo nemajú. Slovo máš za celú knižnicu, dieťa. Prečo to teraz nevyužiješ?“

Medúzin pohľad bol úctivý, ale pevný: „Práve preto, bohyňa, lebo si ma videla. Vieš, čo dokáže povedať môj jazyk. Čo dokážu vyrobiť, utkať a upiecť moje ruky. Videla si moje srdce a moju vôľu, rovnako ako srdce a vôľu môjho otca, mamy a sestier. To, čo teraz poviem alebo nepoviem, tvoje rozhodnutie neovplyvní. Si bohyňou. Keby si chcela, mohla si ma na mojej ceste obrátiť snáď tucet ráz, ale nespravila si to. Tu je to moje slovo. Hneď niekoľko slov. Neverím, že bohyňa človeka spasí alebo zatratí len na základe jedného činu, keď ich má za sebou tisíce a pred sebou státisíce. Rozhodla si sa dávno predtým, ako som prekročila prah tvojho chrámu. Mne zostáva len vypočúť si rozsudok.“

Aténa odstúpila. Dýka na opasku sa zaskvela jasnejšie ako predtým. Pri členkoch sa jej odrazu objavil zelený tieň. Vzápätí sa popri leme jej róby ovinul prenádherný vyšívajúci had. Srdce v Medúzinej hrudi sa opäť rozbúšilo ako opreteký. Bohyňa prizmúrila oči a výraz jej tváre a hlasu opäť zostrel.

„A ty si myslíš, že som sa rozhodla prijať ťa?“ prehovorila posmešne, „popri všetkých tých dievčatách, ktoré sa predo mňa postavili s náručami plnými darov, veríš, že prijmem práve *teba*?“

„Neviem,“ priznala Medúza pokojným rozvážnym tónom, ktorý patrilo niekomu oveľa staršiemu, „mohla by si ma pokojne zraziť na zem a vyhodiť ma na dlažobné kocky ulice skôr, ako

by padla noc. Ak to tak má byť, nech. Viem, že názor mocnej Atény zmeniť nemôžem. Viem, že už len pokúsiť sa o to by bolo bláznovstvo.“

Aténa sa prechádzala okolo dievčaťa a premeriavala si ju. Aj na takéto skúmanie bola Medúza už zvyknutá. Bradu mala vztyčenú, plecيا vystreté a dívala sa vpred.

„Takže v sebe máš múdrosť,“ hlesla Aténa.

„Detskú,“ odvetila Medúza.

Na tvári bohyně zahral úsmev. „Múdrosť je len jednou z mojich súčastí, jeden aspekt môjho chrámu. Čo vieš o vojne?“ zastala, „nikdy si nestála na bojisku. Nikdy si v náručí nedržala teplé vnútornosti muža, ktorého opúšťa posledný dych. Tvoje zmysly neboli nikdy zahlušené pachom krvi, zatiaľ čo ľudia okolo teba mávajú mečmi a volajú po tvojej smrti. Ako mi môžeš poslúžiť? Si len dieťa, mäkké a slabé.“

Detský jazyk si oblizol ružové a svieže pery. Oči sa upreli dohora, nie tak vysoko, aby pohliadli do očí bohyně, ale dosť blízko.

„To je pravda,“ odvetila Medúza pomalým a hlbavým hlasom dievčaťa, „nestála som na bojisku. Nie som dcérou Sparty, nenarodila som sa s mečom v ruke a umením používať ho vo svaloch. O vojne neviem nič, ale boj mi je známy. Bojovala som v mene svojej rodiny, už keď som mala osem rokov, a prišiel ku nám prvý nápadník. Bojovala som, keď som odháňala mužské ruky od miest, o ktorých si mysleli, že na ne majú právo, alebo keď som sa s nimi odmietla prejsť po olivovom háji. Poznám bitky, ktoré som vybojovala na trhu, keď som chcela, aby sa dívali na môj tovar. Nie na prsia, oči a nohy, ale na ovocie, ktoré som predávala. Pravda, neboli krvavé, ale boli to boje, v ktorých som zvíťazila.“

Aténa od dievčaťa odstúpila. Jej svetlo sa rozptýlilo, zmätko a stlmilo sa. „Tie vojny, ktoré si viedla,“ prehovorila pohladiac svoju dýku, „myslíš si, že skončia, keď vstúpiš do služieb môjho chrámu a staneš sa mojou kňazkou?“

Prvýkrát, odkedy opustila rodný dom, sa konečne usmiala aj Medúza. Kútiky úst sa jej dvihli k lícam, úsmev zalial jej tvár. Lesk v očiach však nezračil lesk radosti. Bol temný a prázdny, a vo svojom krátkom živote k nemu prišla prvýkrát. Ten temný lesk bol dedičstvom tisícov životov, ktoré uplynuli predtým: života jej tety, tety jej tety a ďalších generácií pradávno v priepasti minulosti.

„Tie bitky,“ povedala, „nikdy neskončia.“